

Asia: VN/558/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden uudelleen järjestämistä koskevaksi lainsäädännöksi

Lakiesityksen luvut 2-12

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 2 *Nykytila ja sen arviointi:*

Esityksellä toteutetaan pääministeri Sanna Marinin (sd) hallituksen hallitusohjelman kirjauksia työllisyyden vahvistamisesta, työllisyysasteen nostamisesta sekä kuntien roolin vahvistamisesta työllisyyspalveluiden järjestäjinä. Lisäksi tavoitteena on vahvistaa alueiden elinvoimaa ja kilpailukykyä asiakaslähtöisillä palveluilla. Tavoitteet ovat kannatettavia ja niiden saavuttaminen koko maassa edellyttää erilaisten alueiden (kaupunki-maaseutu-luokitus) näkökulmien huomioimista ja maaseutuvaikutusten tunnistamista.

Maaseutupoliittinen kokonaisuohjelma 2021-2027 on kansallisen maaseutupolitiikan toimintaohjelma, jota toteutetaan valtioneuvoston asettaman maaseutupolitiikan neuvoston (MANEn) johdolla ja laajassa yhteistyössä eri sidosryhmien kanssa. Maaseutupoliittisen kokonaisuohjelman tavoitteena on, että Suomea kehitetään kokonaisuutena vahvistaen paikallislähtöisiä mahdollisuuksia. Pula osaavasta työvoimasta on keskeinen haaste koko Suomessa, myös maaseutualueilla. Maaseudun monipuolistuvien elinkeinojen työvoimatarpeisiin on kyettävä vastaamaan niin työvoima- ja yrityspalveluilla kuin koulutustarjonnalla: on tärkeää, että paikkaperustaisia tarpeita, voimavaroja ja mahdollisuuksia tunnistetaan ja, että vuoropuhelu työvoima- ja yrityspalvelujen ja koulutuspalvelujen välillä on sujuvaa. Työvoimatarpeiden tyydyttämiseksi tarvitaan paikallislähtöistä työllisyydenhoitoa, maaseutulähtöisiä työvoima- ja yrityspalveluja sekä sujuvasti toimivaa, myös maaseutualueille suuntautuvaa maahanmuuttoa. Paikallisuuden tuntemus on keskeistä ja tämän suhteen on jatkovalmistelussa syytä tunnistaa paremmin pienten kuntien vahvuudet sekä kansalaisjärjestöjen ja säätiöiden rooli osana kokonaisuutta. Työllisyyden kuntakokeilun kautta saaneita kokemuksia pienissä kunnissa on syytä hyödyntää.

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 3 *Tavoitteet:*

On tärkeää, että valtio turvaa jokaiselle kunnalle hyvät edellytykset järjestää ja toteuttaa työnhakijoille, yrityksille ja muille työnantajille tarjottavia palveluita niin, että ne ovat helposti saatavissa ja saavutettavissa koko maassa, niin harvaan asutulla maaseudulla kuin pääkaupunkiseudulla. Esitetty malli ei saa asettaa eri alueilla asuvia ihmisiä tai pieniä kuntia eriarvoiseen asemaan.

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 4.1 *Keskeiset ehdotukset:*

Esityksen mukaan kunta voisi järjestää työvoimapalvelut itsenäisesti, jos kunnan työvoimapohjan määrä on vähintään 20 000 henkilöä, käytännössä tämä tavoite saavutetaan vain pienessä osassa Manner-Suomen kuntia. Tehtävien siirto tapahtuukin tosiasiallisesti ns. työllisyysalueille. Esitetty 20 000 henkilön työvoimapohjan raja on maaseutupoliittisesta näkökulmasta asetettu tarpeettoman korkealle. Esitykseen ei sisälly perusteita sille, miksi kyseinen raja on tehty ja mitä kriteerejä on käytetty rajauksen perustana. Myöskään esitykseen ei sisälly tarkempaa arviota esityksen vaikutuksista maaseutualueille ja erityisesti harvaan asutun maaseudun alueilla. Esityksen osalta tulisi arvioida sen maaseutuvaikutuksia ja sen myötä uudelleen arvioida työvoimapohjan rajaa sekä järjestämisvastuun siirtämistä kuntien lakisääteiseksi tehtäväksi.

Tavoitteiden saavuttaminen edellyttää dialogia ja yhteistyötä julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin välillä. Kansalaisjärjestöillä tärkeä rooli osana kokonaisuutta, mitä tulisi huomioida myös valtakunnallisen neuvottelukunnan kokoonpanossa. Erilaisten kokeilujen, kumppanuuksien ja paikkaperustaisten palvelumallien käyttöönottoa ja kehittämistä tulisi edistää ja kannustaa nykyistä enemmän. Esityksen tulisi varmistaa paikkaperustaisten työvoima- ja yrityspalvelujen järjestämisen, turvata heikommassa asemassa olevien työllistymistä, tunnistaa kolmannen sektorin toimijoiden rooli osana kokonaisuutta sekä varmistaa pienten kuntien edellytykset hyödyntää kuntaekosysteemiä ja saavuttaa uudistuksen tavoitteet.

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 4.2 *Pääasialliset vaikutukset:*

Maaseutupoliittisesta näkökulmasta on keskeistä, että esityksen maaseutuvaikutukset arvioidaan oman otsakkeensa alla, esimerkiksi aluekehitysvaikutukset -luvun jälkeen (kts. muut huomiot).

Hankintoihin liittyen on syytä huomioida, että hankinnoissa on myös tärkeä tunnistaa paikkaperusteisia tarpeita, voimavaroja ja mahdollisuuksia. Keskeistä on myös, että pienet palveluntuottajien mahdollisuudet osallistua kilpailutuksiin varmistetaan.

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 5 *Muut toteuttamismuutokset:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 8 *Lakia alemman asteinen sääntely:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 10 *Toimeenpano ja seuranta:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 12 *Suhde perustuslakiin ja säätämisyhteistyö:*

-

Laki työvoimapalvelujen järjestämisestä

Luku 1 sisältää lain yleiset säännökset.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 2 säädettäisiin järjestämisvastuusta.

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- edut ja hyödyt järjestämisvastuun siirtämisessä kunnille
- mahdolliset riskit järjestämisvastuun siirtämisessä kunnille
- työvoiman määrää ja työllisyysaluetta koskeva sääntely (huom: poikkeus työvoimapohjan kriteeriin voimaanpanolaissa)
- palvelujen tarjoamista koskeva sääntelyesitys

-

Luvussa 3 säädettäisiin ohjauksesta ja valvonnasta.

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- valtakunnalliset tavoitteet
- työllisyyden edistämisen valtakunnallinen neuvottelukunta ja sen tehtävät
- alueelliset työllisyyden edistämisen yhteistyö- ja seurantakeskustelut

-

Luvussa 4 säädettäisiin työnhakijan palveluprosessista.

Säännökset vastaavat 2. toukokuuta voimaan tulleen uuden asiakaspalvelumallin (niin sanottu pohjoismainen työvoimapalvelumalli) säännöksiä.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 5 säädettäisiin työnvälityksestä ja työnhakuvelvollisuudesta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 6 säädetään tieto- ja neuvontapalveluista, asiantuntija-arvioinneista, ammatinvalinnan- ja uraohjauksesta sekä valmennuksesta ja kokeilusta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 7 säädettäisiin työvoimakoulutuksesta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 8 säädettäisiin muutosturvakoulutuksesta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 9 säädettäisiin työttömyysetuudella tuetusta työnhakijan omaehtoisesta opiskelusta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 10 säädettäisiin työnantajalle myönnettävistä tuista (palkkatuki, 55-vuotta täyttäneiden työllistämistuki, työolosuhteiden järjestelytuki).

Näkemyksenne:

-

Luvussa 11 säädettäisiin henkilöasiakkaalle myönnettävistä tuista ja korvauksista (starttiraha, työhön tai palveluun hakeutumisesta aiheutuvien kustannusten korvaus, palveluun osallistumisesta aiheutuvien kustannusten korvaus).

Näkemyksenne:

-

Luvussa 12 säädettäisiin työllistämisvelvoitteesta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 13 säädettäisiin asiakastietojen käsittelystä ja valtakunnallisesta tietojärjestelmäpalvelusta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 14 säädettäisiin palvelualustasta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 15 säädettäisiin tukien ja korvausten maksamisesta ja takaisinperinnästä.

Näkemyksenne:

-

Luku 16 käsittää erinäisiä säännöksiä.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 17 säädettäisiin muutoksenhausta.

Näkemyksenne:

-

Muut esitykseen sisältyvät lakiehdotukset

Laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksesta annetun lain muuttamisesta ja laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kehittämis- ja hallintokeskuksesta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä, ovatko ehdotetut muutokset ELY-keskusten sekä KEHA-keskuksen tehtäviin riittävän selkeät ja eri toimijoiden yhteistyötä edistävät?

-

Laki työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetun lain 23 §:n muuttamisesta

-

Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- kuntien vastuulle siirtyvien tehtävien rahoitus, ovatko ehdotetut uudet valtionosuuden määräytymiskelijät toimivia rahoituksen kohdentamisessa?
- kolmen vuoden siirtymäaika laskennalliseen rahoitukseen (voimaantulosäännös)

- **kunnan työttömyysetuuksien rahoitusvastuun laajentamisen korvaus**

-

Laki työttömyysturvalain muuttamisesta (pois lukien 14 luku)

Erityisesti toivotaan näkemyksiä työttömyysturvaprosessiin ja sitä koskevaan toimivaltaan liittyen.

-

Laki työttömyysturvalain muuttamisesta 14 luku;

Laki työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain muuttamisesta;

Laki työttömyyskassalain muuttamisesta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- **kunnan työttömyysetuusmenoon kohdistuvan rahoitusvastuun porrastusmalli**
- **eräiden kotoutumisesta annetussa laissa tarkoitettujen henkilöiden kohdalla sovellettavaksi ehdotettu poikkeus kunnan rahoitusvastuuseen työmarkkinatuesta**
- **ehdotus kunnan rahoitusosuuden perintää koskevan tehtävän hoitamisesta Kelassa myös peruspäivärahan ja ansiopäivärahan perusosan osalta**
- **edellä ehdotettujen muutosten vaikutus Kelan, työttömyyskassojen ja Työllisyysrahaston työmäärään mukaan lukien tietojärjestelmämuutokset ja näistä aiheutuvat kustannukset**

-

Laki ulkomaalaislain muuttamisesta

-

Laki luonnontuotteita keräävien ulkomaalaisten oikeudellisesta asemasta annetun lain 8 §:n muuttamisesta

-

Laki valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi vuosina 2021 – 2028 annetun lain muuttamisesta

-

Laki palkkaturvalain muuttamisesta;

Laki merimiesten palkkaturvalain muuttamisesta

-

Laki Työkanava Oy –nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain 4 §:n muuttamisesta

-

Laki ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta

-

Laki kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain muuttamisesta

-

Laki vuorotteluvapaalain muuttamisesta

-

Laki sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamista koskevan Euroopan unionin lainsäädännön soveltamisesta annetun lain 6 ja 11 §:n muuttamisesta

-

Laki tulotietojärjestelmästä annetun lain muuttamisesta;

Laki tulotietojärjestelmästä annetun lain 13 §:n väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain muuttamisesta

-

Laki työsopimuslain muuttamisesta;

Laki merityösopimuslain muuttamisesta

-

Laki kunnan ja hyvinvointialueen viranhaltijasta annetun lain 3 a ja 37 a §:n muuttamisesta;

Laki valtion virkamieslain 5 a ja 9 c §:n muuttamisesta

-

Laki yhteistoimintalain muuttamisesta;

Laki työnantajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta kunnassa ja hyvinvointialueella annetun lain 8 ja 9 §:n muuttamisesta;

Laki yhteistoiminnasta valtion virastoissa ja laitoksissa annetun lain 24 ja 25 §:n muuttamisesta

-

Laki toimeentulotuesta annetun lain muuttamisesta;

Laki eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain 14 §:n muuttamisesta;

Laki kansaneläkelain 35 §:n muuttamisesta;

Laki sairausvakuutuslain 8 luvun 9 §:n muuttamisesta;

Laki sotilasavustuslain 11 §:n muuttamisesta;

Laki opintotukilain 6 §:n muuttamisesta

-

Laki sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnasta annetun lain 14 §:n muuttamisesta

-

Laki tuloverolain muuttamisesta;

Laki maatilatalouden tuloverolain 10 f §:n muuttamisesta;

Laki elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 56 §:n muuttamisesta

-

Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annetun lain 2 ja 3 §:n muuttamisesta

-
Laki rikoslain 47 luvun 6 §:n muuttamisesta;
Laki rikosrekisterilain 4 a §:n muuttamisesta;
Laki rikosrekisterilain 4 a §:n väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain muuttamisesta

-
Laki työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien voimaanpanosta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- **yhteistoimintasopimusten solmimiselle esitetty aikataulu**
- **henkilöstösiirrot ja henkilöstön asemaan liittyvät menettelytavat**
- **sitovien sopimusten ja vastuiden siirtyminen**

-
Laki työllistymistä edistävästä monialaisen tuen yhteistoiminnasta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä asiakaskriteerin muutoksesta ja nuorten työllistymistä edistävän monialaisen tuen yhteispalvelua koskevasta sääntelystä.

On tärkeää, että monialaisen yhteistoiminnan organisoinnissa tunnistetaan ja huomioidaan kansalaisjärjestöjen ja säätiöiden rooli.

Muut huomionne esityksestä

Kommentoitavaa:

Suomen eri olosuhteet vaihtelevat suuresti. Maantiede, elinkeinorakenne, sosioekonomiset erot ja myös kulttuuriset tekijät vaikuttavat olosuhteisiin ja toimintaympäristöihin. Maaseutu toimii monelta osin toisin kuin kaupungit. Julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden uudelleen järjestämistä koskeva lainsäädäntö tulee vaikuttamaan eri tavalla kaupungeissa ja maaseudulla. Ovatko vaikutukset erilaisia eri alueilla ja mikäli ovat, liittyykö niihin mahdollisesti kielteisiä piirteitä, jotka heikentävät maaseudulla asuvien kansalaisten yhdenvertaisuutta suhteessa niihin, jotka asuvat kaupungeissa? Esityksellä voi olla tarkoittamattomia vaikutuksia, jotka osaltaan vaikuttavat säädösehdotuksen laatuun, osuvuuteen ja myös käytännön toteutettavuuteen. Säädosvalmistelussa tulisi ennen sen antamista eduskunnalle arvioida esityksen vaikutuksia maaseutuun.

Antonia Husberg,

pääsihteeri, maaseutupolitiikan neuvosto

Husberg Antonia
Maaseutupolitiikan neuvosto